

**PEDAGOGIK JAMOADA PSIXOLOGIK IQLIMNI
SHAKLLANTIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI**

Isaqova Zulfiya Ubaydullayevna

*Chortoq tumani Maktabgacha va maktab ta'limi bo'limiga qarashli
41-sonli umumiy o'rta ta'lim maktab psixologi*

Nuritdinova Nazira Madaminovna

*Chortoq tumani Maktabgacha va maktab ta'limi bo'limiga qarashli
9-sonli maktab psixologi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagogik jamoada psixologik iqlimni shakllantirishning zamonaviy psixologik jihatlari yoritilgan. O'qituvchilar jamoasida sog'lom ijtimoiy-psixologik muhitni yaratish, kasbiy hamkorlikni rivojlantirish hamda stress va emotsional zo'riqishlarni kamaytirish omillari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Pedagogik jamoa, psixologik iqlim, kasbiy hamkorlik, emotsional barqarorlik, stress, motivatsiya, kommunikatsiya, rahbarlik uslubi, psixologik muhit, jamoaviy ishlash.

KIRISH

Pedagogik jamoa ta'lim muassasasining asosiy tayanch kuchi hisoblanadi. O'qituvchilarning kasbiy faoliyati samaradorligi ko'p jihatdan jamoadagi psixologik iqlimning qanday shakllanganiga bog'liq. Sog'lom psixologik iqlim pedagoglarning mehnatga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi, ularning ijodiy faolligini rivojlantiradi va ta'lim sifatini yaxshilaydi. Psixologik iqlim deganda jamoa a'zolari o'rtasidagi o'zaro munosabatlar, hurmat, ishonch, hamkorlik va emotsional holatlarning umumiy tizimi tushuniladi. Ijobiy psixologik iqlim mavjud bo'lgan jamoada o'qituvchilar o'z fikrini erkin ifoda etadi, bir-birini qo'llab-quvvatlaydi va umumiy maqsad sari hamkorlikda harakat qiladi.

Zamonaviy ta'lim tizimida pedagogik jamoada psixologik iqlimni shakllantirishda bir qator omillar muhim rol o'ynaydi. Birinchidan, rahbarning boshqaruv uslubi katta ahamiyatga ega. Demokratik va insonparvar boshqaruv uslubi jamoada ishonch va ochiqlik muhitini yaratadi. Ikkinchidan, o'qituvchilar o'rtasidagi kommunikativ madaniyat ham muhimdir. O'zaro hurmatga asoslangan muloqot, konstruktiv fikr almashish va nizolarni tinch yo'l bilan hal etish jamoaviy iqlimni yaxshilaydi.

Uchinchidan, kasbiy stress va emotsional zo'riqishlarni kamaytirish masalasi dolzarb hisoblanadi. Pedagoglar ish yuklamasining ortishi, mas'uliyatning yuqoriligi va vaqt bosimi sababli stressga duch kelishi mumkin. Shu sababli psixologik treninglar, relaksatsiya mashg'ulotlari va psixologik qo'llab-quvvatlash tizimi muhim ahamiyatga

ega. Maktab amaliyotchi psixologi pedagogik jamoada sog'lom psixologik iqlimni shakllantirishda faol ishtirok etadi. U diagnostik ishlar orqali jamoaning emotsional holatini o'rganadi, nizolarni bartaraf etish bo'yicha maslahatlar beradi va jamoaviy treninglar tashkil etadi. Shuningdek, jamoada motivatsiyani oshirish, ijobiy psixologik qo'llab-quvvatlash tizimini yo'lga qo'yish va muvaffaqiyatlarni e'tirof etish ham muhim ahamiyatga ega. Bu omillar o'qituvchilarning kasbiy qoniqishini oshiradi.

Pedagogik jamoada ijobiy munosabatlar o'rnatish, ta'lim jarayonining muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun muhim omil hisoblanadi.

O'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasida, shuningdek, o'quvchilar o'zaro ham ijobiy aloqalar o'rnatishi ta'lim muhitini yanada yaxshilaydi. Ijobiy munosabatlar nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki o'quvchilarning psixologik holatini ham yaxshilaydi, ularning motivatsiyasini oshiradi va umumiy rivojlanishiga yordam beradi.

Pedagogik jamoada ijobiy munosabatlarni o'rnatishda psixologik va pedagogik usullar katta ahamiyatga ega. Psixologik usullar orqali jamoa a'zolarining hissiyotlari, ehtiyojlari va qiziqishlarini inobatga olish mumkin. Pedagogik usullar esa ta'lim jarayonida samarali muloqot va hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan. Ushbu kirish qismida pedagogik jamoada ijobiy munosabatlar o'rnatishning ahamiyati va bu jarayonda qo'l keladigan asosiy psixologik hamda pedagogik usullarga qisqacha to'xtalib o'tamiz. Ta'lim muhitida sog'lom muloqot, bir-biriga hurmat ko'rsatish va qo'llab-quvvatlash orqali har bir a'zoning rivojlanishi uchun qulay sharoit yaratiladi. Bu esa, oxir-oqibatda, jamoadagi har bir kishining muvaffaqiyatiga olib keladi.

Pedagogik jamoada ijobiy munosabatlar o'rnatish, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish va talabalarning psixologik salomatligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu jarayonda qo'llaniladigan psixologik va pedagogik usullar quyidagilardan iborat: Samarali muloqot

- Ochiq muloqot: O'qituvchi va talabalar o'rtasida ochiq va samimiy muloqotni o'rnatish.

- Aktiv tinglash: Talabalarni tinglash, ularning fikr va mulohazalarini qadrlash.

Jamoaviy faoliyat

- Guruh bo'lib ishlash: Talabalarni guruhlariga bo'lish orqali birgalikda ishlash va hamkorlikni rivojlantirish.

- Jamoa o'yinlari: Ijobiy ruhda jamoaviy o'yinlar tashkil etish, bu esa jamoa ruhini oshiradi.

Emotsional intellektni rivojlantirish

- Emotsional savodxonlik: Talabalarga o'z emotsiyalarini tushunish va boshqarishni o'rgatish.

- Empatiya tarbiyasi: Boshqalarning his-tuyg'ularini tushunishga yordam beruvchi faoliyatlar.

Ijobiy motivatsiya

- Ma'naviy rag'batlantirish: Talabalarni muvaffaqiyatlari uchun rag'batlantirish, ijobiy fikrlar bildirish.

- Qiziqarli dasturlar: Qiziqarli va ma'rifiy dasturlar orqali talabalarning qiziqishini oshirish.

Muammolarni hal qilish

- Muzokaralar o'tkazish: Muammolar yuzaga kelganda, barcha tomonlarning fikrlarini eshitib, yechimlarni birgalikda topish.

- Shaxsiy yondashuv: Har bir talabaga individual yondashuvni amalga oshirish orqali ularning ehtiyojlarini inobatga olish.

Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish

- Ijtimoiy faoliyatlar: Talabalarni turli ijtimoiy tadbirlarda ishtirok etishga jalb qilish.

- Tarbiyani o'zaro hurmat asosida qurish: Jamoada hurmatga asoslangan muhit yaratish.

Psixologik qo'llab-quvvatlash

- Psixologik maslahat xizmatlari: Talabalarga stress yoki boshqa psixologik muammolar bilan bog'liq masalalarda yordam berish.

- Stress boshqaruvi treninglari: Stressni boshqarishi uchun talabalarni tayyorlash.

Bu usullar pedagogik jamoada ijobiy munosabatlarni mustahkamlashga yordam beradi, bu esa ta'lim jarayonining sifatini yaxshilaydi hamda talabalarning shaxs sifatlarini rivojlantiradi. Ijobiy muhit yaratishda har bir pedagogning roli juda muhimdir; ular nafaqat bilim beruvchilar, balki shaxslararo munosabatlarni shakllantiruvchi ustozlardir.

Pedagogik jamoada ijobiy munosabatlar o'rnatishning psixologik va pedagogik usullari mavzusi zamonaviy ta'lim tizimida juda dolzarb hisoblanadi. Bu borada bir qancha sabablar mavjud:

1. Ta'lim muhitining ahamiyati: Ijobiy muhit, talabalar va o'qituvchilar o'rtasidagi munosabatlarni mustahkamlash uchun zarurdir. Ijobiy munosabatlar, o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi, ularni faol ishtirok etishga undaydi va ta'lim jarayonini samarali qiladi.

2. Psixologik salomatlik: O'quvchilarning psixologik salomatligi, ularning akademik muvaffaqiyatlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ijobiy munosabatlar stressni

kamaytirishi, o'z-o'ziga ishonchni oshirishi va shaxsiy rivojlanishga yordam berishi mumkin.

3. Jamoaviy ish ko'nikmalari: Hozirgi kunda ko'plab kasblar jamoa bilan ishlashni talab qiladi. Pedagogik jamoalarda ijobiy munosabatlarni rivojlantirish orqali talabalarga jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari yaratish mumkin.

4. Qaror qabul qilish va muammolarni hal etish: Ijobiy munosabatlar muammolarni hal etishda ko'maklashadi va qaror qabul qilish jarayonlarini soddalashtiradi. Bu esa pedagogik jarayonlarning samaradorligini oshiradi.

5. Ota-onalar bilan hamkorlik: Ota-onalar bilan ijobiy munosabatlarni o'rnatish, ta'lim jarayonida yanada yaxshiroq natijalarga erishishga yordam beradi.

Pedagogik jamoalarda ijobiy munosabatlarni o'rnatishning psixologik va pedagogik usullari quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

Ijtimoiy-emotsional o'qitish (SEL): Talabalarga emotsional intellektini rivojlantirishga yordam beradigan dasturlar.

- Gruppaviy faoliyatlar: Talabalarni birgalikda ishlashga undaydigan loyihalar yoki mashg'ulotlar.

- Ochiq muloqot: Samarali muloqot vositalarini qo'llash orqali fikr almashishni rag'batlantirish.

- Motivatsiya va tan olish: Talabalarni muvaffaqiyatlari uchun rag'batlantirish va e'tirof etish.

- Muammo yechish strategiyalarini qo'llash: Muammolarni hal qilishda jamoaviy yondashuvlarni qo'llash.

Ushbu usullar pedagogik jamoalarda ijobiy munosabatlarni mustahkamlash hamda ta'lim sifatini oshirish uchun muhimdir

Pedagogik jamoada ijobiy munosabatlar o'rnatish muhim ahamiyatga ega, chunki bu jarayon ta'lim va tarbiya samaradorligini oshiradi.

Psixologik va pedagogik usullar yordamida jamoa a'zolari o'rtasida sog'lom aloqalar o'rnatish mumkin. Quyida ushbu usullarning ayrimlarini keltirib o'tamiz:

Psixologik usullar

Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash: Jamoa a'zolariga bir-birlarini qo'llabquvvatlash imkoniyatini berish, ularning hissiyotlarini tushunish va qadrlash muhimdir.

O'zaro muloqot: Ochiq va samimiy muloqotni rag'batlantirish orqali jamoa a'zolari o'rtasidagi ishonchni mustahkamlash mumkin.

Empatiya rivojlantirish: Boshqalarni tushunishga harakat qilish, ularning nuqtai nazarini qabul qilish va hurmat qilish ijobiy munosabatlarni o'rnatishga yordam beradi.

4. Stressni boshqarish: Stressli vaziyatlarda jamoa a'zolarining psixologik holatini yengillashtirish uchun turli xil stressni boshqarish texnikalarini o'rgatish.

Pedagogik usullar

1. Guruh ishlarini tashkil etish: Jamoada ishlash, muammolarni birgalikda hal qilish orqali hamjihatlik va hamkorlik ruhini oshirish.
2. Tarbiyaviy tadbirlar: Seminarlar, treninglar yoki boshqa tadbirlar orqali jamoaning maqsadlari va qadriyatlarini belgilab olish.
3. Rag'batlantirish: Ijobiy natijalarga erishgan jamoa a'zolarini rag'batlantirish orqali motivatsiyani oshirish.
4. O'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilash: O'qituvchilar jamoasi ichida ochiq muloqotni qo'llab-quvvatlash, fikr almashishni rag'batlantirish va bir-biriga hurmat bilan munosabatda bo'lish zarur.
5. Tadqiqot faoliyatlari: Jamoada tahlil qilinadigan loyihalar yoki tadqiqotlar orqali hamkorlikni kuchaytirish.

Pedagogik jamoada ijobiy munosabatlarni o'rnatishda psixologik va pedagogik usullar birgalikda ishlatilishi kerak. Bu jarayon nafaqat ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi, balki barcha ishtirokchilarning shaxsiy rivojlanishi uchun ham foydalidir. Jamoaviy ruhni kuchaytirib, yaxshi munosabatlarni o'rnatgan holda, biz ta'lim sifatini yanada yaxshilashimiz mumkin.

Pedagogik jamoada ijobiy munosabatlar o'rnatish, o'quv jarayonining samaradorligini oshirish va ta'lim sifatini yaxshilash uchun muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonni yanada samarali qilish uchun psixologik va pedagogik usullarni qo'llash zarur. Quyida shu mavzu bo'yicha xulosa va takliflar keltirilgan.

Ijtimoiy aloqalar: Pedagogik jamoada yaxshi ijtimoiy aloqalar o'rnatilishi, o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi ishonchni mustahkamlaydi. Bu esa jamoaning umumiy maqsadlariga erishishda muhim omil hisoblanadi.

Emotsional muhit: Ijobiy emotsional muhit yaratish, o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va ularning ta'limga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

Inson huquqlari: Har bir a'zoning inson huquqlariga hurmat bilan qarash, jamoa ichidagi munosabatlarni yanada mustahkamlaydi.

Qaror qabul qilish: Jamoaning barcha a'zolari fikrlarini inobatga olish orqali umumiy qarorlar qabul qilish, birgalikda ishlashni rag'batlantiradi.

Takliflar

1. Trening va seminarlar: Pedagogik jamoa a'zolari uchun muntazam ravishda psixologik treninglar va seminarlar tashkil etish, ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.
2. Gruppaviy faoliyatlar: O'zaro munosabatlarni mustahkamlash maqsadida turli gruppaviy faoliyatlar (sport musobaqalari, madaniy tadbirlar) o'tkazish tavsiya etiladi.

3. Feedback tizimi: O‘zaro fikr almashish uchun muntazam feedback tizimini yo‘lga qo‘yish, har bir a'zoning fikriga e'tibor berishni ta'minlaydi.

4. Maqsadlarni belgilash: Jamoa ichida umumiy maqsadlarni belgilab olish va ularga erishishda birgalikda ishlash, hamjihatlik hissini kuchaytiradi.

5. Mentorlik dasturlari: Tajribali o'qituvchilar tomonidan yangi pedagoglarga mentorlik qilish tizimini yo‘lga qo‘yish, bilim almashinuvini rag'batlantiradi.

Yuqoridagi takliflar pedagogik jamoada ijobiy munosabatlarni o'rnatishda yordam berishi mumkin. Har bir usulning samaradorligini aniqlab borish va kerakli holatlarda yangilab turish muhimdir.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, pedagogik jamoada sog‘lom psixologik iqlimni shakllantirish ta’lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biridir. Demokratik boshqaruv, samarali muloqot, psixologik qo‘llab-quvvatlash va jamoaviy hamkorlik orqali ijobiy psixologik muhitni yaratish mumkin. Bu esa pedagoglarning kasbiy rivojlanishi va ta’lim tizimining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. G‘oziev E.G. Umumiy psixologiya. — Toshkent: O‘qituvchi, 2017.
2. Karimova V.M. Ijtimoiy psixologiya. — Toshkent: Sharq, 2020.
3. Davletshin M.G. Pedagogik psixologiya. — Toshkent, 2018.
4. Shoumarov G‘.B. Psixologik xizmat nazariyasi va amaliyoti. — Toshkent, 2019.
5. Nemov R.S. Psixologiya. — Moskva, 2018.
6. Likert R. Human Organization. — 1967.
7. Ziyo.net